

**Επιστημονικά Τεχνολογικά Πάρκα: Ο Ρόλος τους στην ενίσχυση της
Επιχειρηματικότητας και την Περιφερειακή Ανάπτυξη**

Αρτέμης Σαϊτάκης
Διευθυντής, Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης
(saitakis@stepc.gr)

A. Εισαγωγή

Τα Επιστημονικά Τεχνολογικά Πάρκα (ΕΤΕΠ) αποτελούν ένα θεσμό ο οποίος αναπτύχθηκε μετά το 2^ο παγκόσμιο πόλεμο αρχικά στις ΗΠΑ και στην συνέχεια στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Τα πρώτα μεγάλα Τεχνολογικά Πάρκα δημιουργήθηκαν τη δεκαετία του 50 στο Stanford (1951) και τη Βόρεια Καρολίνα (Research Triangle Park, 1959). Στη συνέχεια ακολούθησε η Βοστώνη, λόγω της παρουσίας του MIT και των άλλων διεθνούς φήμης ερευνητικών ιδρυμάτων και μεγάλων επιχειρήσεων καθώς και άλλες περιοχές των ΗΠΑ (Τέξας, Ν. Υόρκη κ.α.) Στην Ευρώπη, το πρώτο Τεχνολογικό Πάρκο δημιουργήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 60 στη Μ. Βρετανία (Cranfield, 1968) ενώ στη δεκαετία του 70 δημιουργήθηκαν τα ΕΤΕΠ στο Κέιμπριτζ (1972) και το Εδιμβούργο (1974). Στις αρχές του 70 δημιουργήθηκε στη Κυανή Ακτή (Γαλλία) η μεγαλύτερη Τεχνόπολη της Ευρώπης, το γνωστό Sofia-Antipolis. Τη στιγμή αυτή φιλοξενεί περισσότερες από 1300 επιχειρήσεις, 4 πανεπιστήμια και πάνω από 25000 εργαζόμενους. Στη δεκαετία του 80, άρχισε η δημιουργία ΕΤΕΠ και σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Μετά τη δεκαετία του 90, άρχισε η ανάπτυξη ΕΤΕΠ και στην Ινδία και την Κίνα. Σήμερα λειτουργούν περισσότερα από 600 ΕΤΕΠ στον κόσμο.

Τα πρώτα ΕΤΕΠ που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του 90 με πρωτοβουλία του Ιδρύματος Τεχνολογίας Έρευνας (ΙΤΕ) ήταν το Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης (Ηράκλειο), το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών και το Τεχνολογικό Πάρκο Θεσσαλονίκης. Λίγο αργότερα δημιουργήθηκε το ΕΤΕΠ «Λεύκιππος» από το ΕΚΕΦΕ «Δημόκριτος» στην Αθήνα, το Πολιτιστικό Τεχνολογικό Πάρκο Λαυρίου από το ΕΜΠ, το Τεχνολογικό Πάρκο Θεσσαλίας στο Βόλο και το Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο Ιωαννίνων. Πρόσφατα, με συγχρηματοδότηση του Προγράμματος «ΕΛΕΥΘΩ» (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα) δημιουργήθηκαν ιδιωτικές Θερμοκοιτίδες Επιχειρήσεων, ενώ υπάρχουν σε εξέλιξη ιδιωτικές πρωτοβουλίες για τη δημιουργία Τεχνολογικών Πάρκων στην περιοχή της Αττικής και στη Θεσσαλονίκη. Όλα τα υφιστάμενα Ελληνικά ΕΤΕΠ δημιουργήθηκαν με κρατική πρωτοβουλία σε συνεργασία με ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα και τη ΓΓΕΤ (www.gsrt.gr)

Σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση Τεχνολογικών Πάρκων (International Association of Science Parks, IASP, www.iasp.ws), Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο είναι μια πρωτοβουλία που:

- Έχει ισχυρούς δεσμούς με Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Ιδρύματα
- Έχει σχεδιαστεί με σκοπό να ενθαρρύνει τη δημιουργία και ανάπτυξη επιχειρήσεων έντασης γνώσης που στεγάζονται στις εγκαταστάσεις του
- Υποστηρίζει τη μεταφορά τεχνολογίας, την επιχειρηματικότητα και την τοπική ανάπτυξη.

- Διοικείται από μια μικρή ομάδα ειδικών

Στα ΕΤΕΠ συνήθως εγκαθίστανται φορείς όπως Ακαδημαϊκά και Ερευνητικά Ιδρύματα και Ινστιτούτα, μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις και φορείς υποστήριξης και μεταφοράς τεχνολογίας. Τα ΕΤΕΠ παρέχουν υψηλού επιπέδου εξειδικευμένες υπηρεσίες όπως:

- Υποδομές και υπηρεσίες Θερμοκοιτίδας (χώροι γραφείων και εργαστηρίων, γη κλπ)
- Κοινόχρηστες υπηρεσίες όπως τηλεπικοινωνιακή υποδομή, δίκτυα, συνεδριακοί χώροι, βιβλιοθήκη, εστιατόριο κλπ
- Δικτύωση με ερευνητικά εργαστήρια και πρόσβαση σε μεγάλες υποδομές
- Διεθνή δικτύωση με επιχειρήσεις, ερευνητικά ιδρύματα, φορείς κλπ
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες (πρόσβαση σε χρηματοδότηση, κατάρτιση, επιχειρηματικός σχεδιασμός και ανάπτυξη, μάρκετινγκ, διεθνή δικτύωση κλπ)
- Μεταφορά Τεχνολογίας και Καινοτομίας και Διαχείριση Διανοητικής Ιδιοκτησίας.

Ένα ΕΤΕΠ επομένως δημιουργεί προστιθέμενη αξία στα μέλη του μέσα από συνέργειες, την παρουσία σε ένα καινοτόμο περιβάλλον, την συνεργασία με ερευνητικά εργαστήρια που διαθέτουν υψηλού επιπέδου υποδομές και την παρουσία εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. Στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή δηλαδή, τα ΕΤΕΠ παίζουν το ρόλο που έπαιξαν οι Βιομηχανικές Περιοχές στη βιομηχανική εποχή. Ο ρόλος της δικτύωσης και της συνεργασίας είναι όμως καθοριστικός για την επιτυχία τους.

B. Ο ρόλος των ΕΤΕΠ στην καλλιέργεια της νεανικής επιχειρηματικότητας

Ο κύριος ρόλος των ΕΤΕΠ είναι η αξιοποίηση της γνώσης, η προώθηση της επιχειρηματικότητας, ιδιαίτερα δε της ακαδημαϊκής και νεανικής μέσα από τη δημιουργία κουλτούρας που ευνοεί την ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των υφιστάμενων τοπικών επιχειρήσεων. Η ανάπτυξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας (τεχνοβλαστοί) είναι αποτέλεσμα της σχέσης των ΕΤΕΠ με ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα. Σε όλα σχεδόν τα ΕΤΕΠ λειτουργούν Θερμοκοιτίδες νέων επιχειρήσεων, Κέντρα Καινοτομίας, Κέντρα Μεταφοράς Τεχνολογίας και άλλοι φορείς που υποστηρίζουν την επιχειρηματικότητα και συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη. Συνήθως παρέχονται κίνητρα όπως χαμηλό κόστος ενοικίου και υπηρεσιών στις νέες επιχειρήσεις, πρόσβαση σε ερευνητικές υποδομές ενώ οι συνέργειες και οι συνεργασίες που δημιουργούνται παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη τους.

Τα τελευταία χρόνια, έχουν δημιουργηθεί στην Ελλάδα δομές υποστήριξης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας ενώ παράλληλα έχει ενισχυθεί σημαντικά το σύστημα μεταφοράς και αξιοποίησης γνώσης (πχ. δημιουργία των Γραφείων Διαμεσολάβησης στα ΑΕΙ, ΤΕΙ και Ερευνητικά Κέντρα, μείωση του κόστους κατοχύρωσης ευρεσιτεχνιών, χρηματοδότηση για την αξιοποίηση νέας γνώσης από το πρόγραμμα ΠΡΑΞΕ). Σε εξέλιξη επίσης είναι σε πολλά ακαδημαϊκά ιδρύματα μαθήματα και προγράμματα επιχειρηματικότητας για την καλλιέργεια επιχειρηματικής κουλτούρας. Επιπλέον, σε ορισμένα ακαδημαϊκά ιδρύματα λειτούργησαν ή λειτουργούν διαγωνισμοί επιχειρηματικού σχεδίου (πχ. ΙΔΕΟΠΟΛΙΣ στο Πανεπιστήμιο Πειραιά). Πρόσφατα, υλοποιήθηκε στο Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης (ΕΤΕΠ-Κ) σε συνεργασία με το Πολυτεχνείο Κρήτης (συντονιστής) και το Πανεπιστήμιο Κρήτης ένα πρόγραμμα υποστήριξης της **επιχειρηματικότητας**

των φοιτητών (UNISTEP, www.liaison.tuc.g/unistep/unistep.html) το οποίο περιλάμβανε δράσεις κατάρτισης και υποστήριξης στην ανάπτυξη επιχειρηματικού σχεδίου και πρωτοτύπου. Δημιουργήθηκαν 20 πρωτότυπα από φοιτητές και ορισμένα από αυτά είναι σε διαδικασία εμπορικής αξιοποίησης. Στο ΕΤΕΠ-Κ λειτουργούν επίσης επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν από φοιτητές και ερευνητές, κυρίως από το χώρο της Πληροφορικής και βρίσκονται στο στάδιο της ανάπτυξης. Σε όλες τις επιχειρήσεις που φιλοξενούνται στο ΕΤΕΠ-Κ παρέχονται ειδικά κίνητρα.

Γ. Ο ρόλος των ΕΤΕΠ στη τοπική ανάπτυξη

Τα ΕΤΕΠ θεωρούνται μηχανισμοί μεταφοράς τεχνολογίας και εργαλεία περιφερειακής ανάπτυξης, επειδή υποκινούν τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας, υποστηρίζουν την επιχειρηματικότητα και δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας.

Η επιτυχία ενός ΕΤΕΠ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο που θα ενσωματώσει και ολοκληρώσει τα χαρακτηριστικά της περιοχής που βρίσκεται και θα αξιοποιήσει τις υφιστάμενες δυνατότητες. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχει ένα ευνοϊκό πλαίσιο το οποίο περιλαμβάνει:

- Σύγχρονο θερμικό και φορολογικό σύστημα που να παρέχει κίνητρα
- Υποδομές υψηλής ποιότητας (μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια κλπ)
- Εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό που να μετακινείται
- Υψηλό επίπεδο ποιότητας ζωής στην περιοχή
- Ενεργό ρόλο των τοπικών παραγόντων (επιχειρήσεων, φορέων, κοινωνίας)

Για παράδειγμα, το Επιστημονικό Πάρκο του Cambridge, (www.cambridge-science-park.com), κατάφερε να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που παρέχονται από τα ακαδημαϊκά ιδρύματα της περιοχής και με την υποστήριξη τοπικών φορέων, να προσελκύσει μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας, δημιουργώντας νέες μόνιμες ποιοτικές θέσεις εργασίας. Ένα άλλο επιτυχημένο παράδειγμα συμβολής των ΕΤΕΠ στην τοπική ανάπτυξη αποτελεί η πόλη Linköping της Σουηδίας, όπου το Πανεπιστήμιο σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές, έχουν δημιουργήσει 2 Τεχνολογικά Πάρκα (Mjardevi & Berzelius) ενώ έχουν ιδρυθεί περισσότερες από 200 νέες επιχειρήσεις με περίπου 5000 εργαζόμενους. Στους φοιτητές παρέχεται κατάρτιση στην επιχειρηματικότητα, και στους απόφοιτους κίνητρα και καθοδήγηση για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων (www.liu.se/org.cie). Σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή αυτή πρωτοβουλία έπαιξαν και παίζουν οι μεγάλες τοπικές επιχειρήσεις (π.χ. Saab, Volvo, Ericsson).

Τα ΕΤΕΠ σε παγκόσμια κλίμακα, θεωρούνται ότι έχουν ένα ποσοστό επιτυχίας περίπου 50 % με χρόνο αξιολόγησης τους περίπου 15 χρόνια. Το γενικό συμπέρασμα πάντως είναι ότι δεν έχουν αναπτυχθεί ισχυροί δεσμοί με τις τοπικές κοινωνίες (υπάρχουν εξαιρέσεις), αλλά η συμβολή τους στην ενίσχυση της καινοτομικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων καθώς και στην αύξηση της βιωσιμότητάς τους και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας είναι σημαντική.

Στην Ελλάδα, υπάρχει η εντύπωση ότι τα ΕΤΕΠ δεν είναι επιτυχημένα (υπάρχουν επιτυχημένες επιχειρήσεις π.χ. η FORTHnet στο Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης). Όμως, ο χρόνος λειτουργίας τους είναι σχετικά μικρός, ενώ υπάρχουν και άλλες εγγενείς αδυναμίες όπως κενά στο θεσμικό πλαίσιο όσον αφορά στην αξιοποίηση της παραγόμενης γνώσης από τα Πανεπιστήμια, έλλειψη μηχανισμών χρηματοδότησης νέων επιχειρήσεων (Business Angels, Venture Capital), έλλειψη

ενδιάμεσων φορέων, περιορισμένη ζήτηση τεχνολογικών υπηρεσιών από τις τοπικές επιχειρήσεις και δυσκολία προσέλκυσης ξένων επενδύσεων.